

POMPEII: VEZÜV'ÜN KÜLLERİ ALTINDA 1700 YIL

Pompeii, M.S. 79 yılında, Vezüv Yanardağı'nın lavları altında kalan ve 1748'de yeniden keşfedilip arkeologlarca kazılincaya kadar unutulmuş kenttir. Vezüv, günümüzde Avrupa'da aktif olan tek yanardağdır. Patlama öncesinde Pompeii halkı, Vezüv'ün yanardağ olduğunu bilmiyordu. Yanardağ kelimesi bile henüz ortaya çıkmamıştı. Vezüv, daha önce M.Ö. 1800'de de patlayıp köyleri yok etmişti. Roma Dönemi'nde Pompeii'de yaşayanlar eski patlamaları bilmediği gibi depremlerle yanardağ patlamaları arasında ilişki olabileceğinden de habersizdi. M.S. 63'te Vezüv yakınlarında büyük bir deprem olmuştu ama halk, 16 yıl sonra Vezüv'ün kentlerini yok edebileceğini düşünmemişti. Günümüzde volkanların yakınındaki sismik hareketler ve gaz çıkışları izlenerek bazı volkanların patlayacağı tahmin edilebiliyor. Pliny the Younger, Vezüv'ün 79 yılında patlayışını izleyip gördüklerini iki mektupla tarihçi Tacitus'a bildirmişti. Pliny patlamadan birkaç yıl sonra yazdığı mektuplarda, Vezüv'ün kuzeyindeki sahil kenti Misano'da yaşadıklarını anlatır. Pompeii, Vezüv'ün güneyindedir ve volkana Pliny'nin yaşadığı kentten daha yakındır.

Pompeii'de Vezüv'ün lavları altında kalıp taşlaşan bir kişi

Pliny'nin ağzından Vezüv patlaması

Pliny'nin, Pliny the Elder olarak bilinen amcasının ölümünü anlatan mektubu: "Amcam Pliny, Misano'da filo komutanıydı. Annem, 24 Ağustos'ta amcama dağın üzerindeki tuhaf dumanı gösterdi. Amcam, tepeye çıkıp dumanın

kaynağını görmeye çalıştı. O sırada, Pompeii'nin güneyindeki Stabia kentinde yaşayan arkadaşının eşi bayan Rectina'dan amcama gelen mesajda "Bir gemiyle bizi kurtar" yazıyordu. Amcam; arkadaşını ve oralarda yaşayanları kurtarmak için gemisiyle hareket etti, gemisinden gördüklerini de not ettirdi. Amcamın gemisine düşen sıcak küller zamanla yoğunlaşır ve ardından kaya parçaları yağar. Gemi personeli, geri dönmeyi önerince amcam "Arkadaşım Pomponianus ve Rectina'yı kurtarmalıyız" der. Pomponianus'u bulur ama Rectina yoktur. Vezüv'ün küllerinden korkan Pomponianus'a moral veren amcam, dinlenmeye çekilir ama bir süre sonra nefes alışını anormalleştirir. Kaldığı ev duman ve külle dolar, duman her yeri karartır. Meşaleyle sahile inen amcam, şiddetli dalgalar nedeniyle gemiyle kaçılmayacağını anlar. Ciğerlerine dolan kül ve duman nedeniyle rahatsızlanıp yere uzanır. Ardından, kalkmaya çalışır ama başaramayıp düşer. İki gün sonra gökyüzü aydınlanınca ölüsünü bulurlar".

Pliny, diğer mektubunda patlamanın ikinci gününde yaşadıklarını anlatır: "Gökten kül yağmaya devam ederken kaçıyoruz, siyah bir duman çevreyi sarmıştı. Anneme, yoldan ayrılmazsak arkamızdan gelen kalabalığın ayakları altında ezileceğimizi söyledim. Koşmaktan yorulunca dinlenmek için oturduğumuzda etraf tamamen karardı. Gün ortasındaki bu karanlık, gece karanlığından çok daha koyuydu. Kadınların çığlığı bebeklerin ağlamasına karışıyordu. Eşini veya çocuğunu bulmak için haykıranları ve dua edenleri duyuyorduk. Yetmezmiş gibi; "Bizim kent yıkılıp toprağa gömülmüş" ve "Kentimiz yanıyormuş" gibi uydurma hikayeler de dinledik. Etraf aniden aydınlanınca, bunun güneş olmayıp yaklaşan alevler olduğunu gördük. Alevler kaybolunca etraf karardı, yağmur gibi kül yağdı. Küle gömülmemek için kalkıp üzerimizdeki külleri silkeleyorduk. Bir ara, kaçamayacağımızı herkesle birlikte öleceğimizi sanmıştım". Pompeii halkı ise Pliny kadar şanslı değildi, 1500'ü sıcak lavlara gömülüp öldü.

Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Kimya Bölümü